

6.3.2019

Ylioppilastutkintolautakunta

Asia: **OAJ:n lausunto määräsluonnoksesta Koesuoritusta heikentävän syyn huomioon ottaminen ylioppilastutkinnoissa**

Viite: Lausuntopyynnön diaarinumero: OPH-471-2019

Pyydettyinä lausuntona YTL:n määräsluonnoksesta Koesuoritusta heikentävän syyn huomioon ottaminen ylioppilastutkinnoissa esittää Opetusalan Ammattijärjestö OAJ seuraavan:

Uudet ohjeet tarvitaan

Lainsäädännön uudistuttua on tarpeen uudistaa myös lautakunnan ohjeistusta kokeen suorittamisesta. Kokelaisten tulee olla yhdenvertaisessa asemassa. Osa kokelaista on lähtökohdiltaan heikommassa asemassa esim. vamman vuoksi, mikä on järkevää ottaa huomioon kokeen suorittamisessa. Toisaalta ongelmien huomioon ottaminen ei saa johtaa tilanteisiin, jossa erityisjärjestelyt tai arvioinnin helpottaminen saattavat osan kokelaista enemmistöä parempaan asemaan kokeesta suoriutumisen suhteen. Lautakunnan nyt esittämässä luonnoksessa on hyvin löydetty tasapaino, jolla kokeen uskottavuus ja käyttökelpoisuus turvataan.

Ylioppilastutkintolautakunta on pitänyt ensisijaisena vaihtoehtona erityisjärjestelyjen myöntämistä ja vasta toissijaisena vaihtoehtona henkilöön liittyvien syiden huomioon arvostelussa. Periaate on varmaankin oikea ja kannatettava, mutta lukioita käytännön järjestelyjen tekemisessä paljon työllistävä.

Koepäivän keston lyhentämistä pitää vakavasti harkita

YTL:n ohjeistusehdotuksessa esim. vieraskielisille myönnettäisiin hakemuksen perusteella lisäaikaa. Myönnettävä lisäaika olisi aina 2 tuntia. Käytännössä tämä merkitsisi esim. pääkaupunkiseudulla sitä, että tutkinnon kokeiden kesto olisi aina 8 tuntia. Tämä on kovin pitkä aika, eikä asiaa ole millään tavoin otettu huomioon lukion rahoituksessa. Kun tutkinnon kokeet on digitalisoitu, niin 8 tunnin kokeen suorittaminen on näyttöpäätteen äärellä raskas suoritus. Lepohuoneet eivät voi olla kuin poikkeuskäytäntöjä.

Tutkintokokeiden valvojien tarve on kasvanut huolestuttavasti, eikä ulkopuolisia valvoja (esim. eläkkeelle jääneitä opettajia) juurikaan voida enää käyttää digitalisoidun kokeen vaativuuden vuoksi. Eräässä helsinkiläisessä lukiossa on tavallisen koetilan lisäksi tämän kevään kokeissa 3 erityistilaa tavallisten tilojen lisäksi ja 30 opettajasta on valvojina 11 opettajaa saman aikaisesti. Tästä kärsii myös lukion opetustyö.

6.3.2019

OAJ katsoo, että lautakunnan tulisi vakavasti pohtia keinoja, joilla kokeen kokonaiskesto voitaisiin saada lyhyemmäksi. Lyhentäminen esim. tunnilla edellyttää kokeiden kehittämistä. Kokeen sisältöjen on vastattava kokelaan kokeen suorittamiseen käytettävissä olevaa aikaa. Kaikkien kokeiden ei välttämättä tarvitse olla saman kestoisia. Lukioille koeajan pitenemisestä aiheutuneet kustannukset tulee myös korvata täysimääräisinä.

Erityisjärjestelyitä haettaessa esitetään hyödynnettäväksi opiskelijan henkilökohtaista opintosuunnitelmaa, johon on opiskelijan pyynnöstä kirjattu tukitoimet erityisvaikeuksien tai muiden oppimisvaikeuksien vuoksi. OAJ pitää menettelyä järkevänä.

Kokelaan vaikeaa elämäntilannetta koskeva menettely on järkevä, realismia on valitettavasti myös toteutus, ettei mainittuja opiskelijahuolto- ja palveluita välttämättä ole saatavilla, jolloin lausunnon voi antaa myös lääkäri.

Siirtyminen useasta erillistilasta pienryhmätilaan on hyvä uudistus. Rehtorille jätetty päätösvalta äkillisissä tapauksissa ohjeistuksineen on perusteltu. Lepäämistilan järjestäminen saattaa olla joissakin lukioissa hankalaa. Vaarana myös on, että pitkäkestoinen digitaalinen koe kasvattaa pyyntöjä lepäämistilan käyttämiseen. Hyvitysjärjestelmän osalta OAJ:llä ei ole huomautettavaa lautakunnan luonnoksesta olkoonkin, että ehdotus on iso muutos nykyiseen nähden. Hyvitysmalli selkeytyy, ja kokelas saattaa saada jatkossa hyötyä useammassakin kuin yhdessä kokeessa. Huolena on edelleen OAJ:n vastustama rajoittamaton uusimisoikeus. Muuttuva hyvitysjärjestelmä voi osaltaan lisätä uusimisia, jotka kasvattavat lukioiden työmäärää ilman, että kasvavaa työtä olisi resursoitu. Muutosten johdosta on tarve lisätä tiedottamista. Tämän tehtävän OAJ katsoo ensisijaisesti kuuluvan ylioppilastutkintolautakunnalle muiden kuin lukioissa kirjoilla olevien kokelaiden osalta.

Erityisjärjestelyistä on määräysluonnoksessa todettu ”*oikeus suurentaa kirjasinkokoa tai oikeus käyttää lautakunnan yleisten määräysten ja ohjeiden liitteessä 2 Kokelaan tietokonetta koskevat ohjeet määriteltä näytön enimmäiskokoa suurempaa näyttöä tai molemmat. Lukion tulee sijoittaa näitä erityisjärjestelyitä hyödyntävät kokelaat siten, että heidän tuottamansa vastaukset eivät näy muille kokelaille, esimerkiksi sijoittamalla heidät koetilan takariviin.*” Tämä saattaa osoittautua haasteelliseksi, jos suurennettuja näyttöjä/kirjasinkokoja on paljon, sillä takapaikkoja on rajallinen määrä.

Avustettu tulostus ja skannaus tarkoittanee esim. case Savonlinna –tyyppistä tapausta, jossa migreenipotilas sai erityisjärjestelyjä. Käytännössä tilanne on lukiolle haastava ja sellaiseen valmistautuminen on voitava aloittaa hyvissä ajoin. Lukio tarvitsee myös tukea asiasta selvittääkseen. Osaamisen lisäksi kyseessä on myös resursoitava asia.

6.3.2019

Lopuksi

OAJ on huolissaan lukioissa järjestettävän ylioppilastutkinnon toteuttamisen aiheuttaman työmäärän kasvusta. Digitaalisuus on kasvattanut valvojen määrää, rehtorien ja apulaisrehtoreitten työtä ja salien varustelusta aiheutuvaa työtä. Koe monimutkaistuu ja erityisjärjestelyjen osuus kokeen käytännön järjestämisestä kasvaa koko ajan. Ylioppilaslautakunnan tulisi koetta kehittäessään miettiä myös sitä, kuinka kokeen lukioissa aiheuttamaa työtä voitaisiin vähentää esim. tutkinnon koepäivän kestoja lyhentämällä.

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ

Heljä Misukka
koulutusjohtaja

Olavi Arra
erityisasiantuntija